

[Transcript] Dagens Eko / Därför blir skogsbränder vanligare

Gustav, är de här skogsbränderna vi ser runt medelhavet just nu ett undantag, eller är det den nya normala?

Det kan nog bli så att vi får se mer bränder de kommande åren, men det här är inte ödesbestämt.

Vi kanske gör det lite för lätt för oss nu när vi bara pekar på klimatet.

Det här är dagens eco med Lena Nordlund. I dag. Därför blir skogsbränder vanligare.

Det är den 24 juli 2023. Elden ligger som en glödande orum längs bergstoppen utanför en liten by på Önrådos.

Himlen är alldeles orange vart av rök och flammor.

Här springer bybor omkring med brandsläckare, brandfilter och blöta handdukar.

De försöker släcka alla uppflammande småhärdar bland stenar och buskar.

Eld fronten kryper närmare och det är hett och blåsigt.

På ett annat ställe har elden nått ända ner till stranden och där springer folk i badkläder och försöker släcka elden med hinka med havsvatten.

2008 var det en stor färg men inte så här. Vad är hjälp?

Det finns många folk men vi kan göra något med den här färgen. Det är inte möjligt för en person att göra något med den här stor färgen.

Efter en vecka av bränder har ungefär en tion del av öon eldhärgats.

Grekland har genomfört de mest omfattande brandevakueringarna i modern tid.

Rönt hela medelhavet plågas folk av bränder och nu debatteras klimatförändringarna med en helt ny intensitet i regionen.

Jest är Gustav Klarin, reporter på Etanskapsradion.

Gustav, varför brinner det som det verkar extra mycket runt medelhavet nu i sommar?

I grunden ligger det att landskapet har förändrats gradvis sedan mitten på 1950-talet färre betande får och jätter.

Mindre småskaliga jordbruk och nyplanterade skogar som gjort att det finns ökande mängder brännbar växlighet.

Och där till nu kommer då höga temperatur och utdraget torka. Det här är en brandfarlig cocktail.

Jag tänker att vi ska förstå de här bränderna som här är nu i medelhavsregionen.

Om vi börjar med de höga temperaturerna och torkan, när börjar det?

Det var väldigt torrt och väldigt varmt runt medelhavet med höga temperatur redan i våras.

Under förra veckan dog värmeböljan Kerberos inne i Europa. Nu väntar andra vågen av Hettan som fått namnet Karon.

I Italien väntas temperatur över 40 grader och ända upp till 48 grader på hörna Sardinien och Sicilien.

Sen i juli hade både Spanien i Italien och Grekland haft över 40 grader och man har uppmätt temperaturrekord.

Rådos i Grekland hade inte haft nederbörd på två månader innan det bör brinna i mitten på juli.

For a sixth day in a row firefighters in Greece are battling to Dauce explosive wildfires that have trapped residents and tourists prompting the largest ever evacuation in the country's history.

Ett par dagar senare så började brinna på Sicilien. De har haft värmrekord, mer än 600 bränder, starka vindar, höga temperaturer, lång torka och jättemycket eldfängd, lättantänlig vegetation.

Corfu has become the latest Greek islands to issue evacuation orders as the country grapples with a series of devastating wildfires.

[Transcript] Dagens Eko / Därför blir skogsbränder vanligare

Sen så har de här bränderna spridit sig sen ute på rådos med även andra länder i regionen, som till exempel Algeriet.

Det låter ju som att det har varit perfekta förutsättningar för skogsbränder och buttskbränder och så.

Med höga temperaturer, lång torka, starka vindar och all den här eldfångda, lättantändliga växligheten.

Alltså, långa perioder av torka och sen hätta flera grader över den normala, då räcker det med en liten gnista för att de som bor på de här platserna ska uppleva en brandkatastrof.

Och om man tänker då på själva värmen, vad spelar den för roll för bränderna?

För det har ju rapporterats som rekordvärme i de här länderna.

Värmen har flera effekter, kan man säga.

Höga temperaturer torkar ut vegetationen så att den brinner bättre.

I korthet torrved brinner bättre än surved.

Långa torrperioder kan också leda till att växter dör och döda växter brinner bättre än levande växter,

eftersom levande växter innehåller mer vatten.

Själva släckningsarbetet då, i tv-klipp så hör man ju brandmän säger att det är så svårt att släcka de här stora bränderna.

Man arbetar ju med vatten för att bland annat säkra vissa områden.

Man byuter vatten över ett område som blir blött och då ska älven inte kunna spela sig dit.

Om det är väldigt varmt hårt att torka det här upp väldigt snabbt så att den här säkringen fungerar inte lika bra

och det kan flamma upp i det här tidigare nedblötta området som då torkat.

Och sen har man, jag har också sett på bilder med utmattade brandmän, till exempel i Sicilien, som ligger, jag tänker, släcka bränder är ju alltid varmt,

men om dessän är sådär himla hett när man ska återhämta sig, det måste väl också ställa till det. Det tror jag också.

Och det kommer att bli så här vissa år, säger du?

Ja, absolut. Det kan mycket väl bli vanligare när medelhavsregionen får längre perioder av höga temperaturer.

Så så kan det bli fast då inte på samma ställe.

För där det brinner ett år, där brinner det ju inte de närmaste åren,

för det finns inget som kan brinna där, så att det upprevas inte på samma ställe.

Så nya platser kommer att brinna. Är det där vi är nu alltså?

Ja, vi får ju räkna med att temperaturökningen kommer att fortsätta.

Men där, med tanke på att vi fortsätter att flyga och köra bil och äldre kol,

så ökar ju utsläppen av växthusgaser, så allt pekar på att temperaturen kommer att uttiga.

Du har ju bevakat skogsbränder och forskningen kring det.

Vilken roll spelar själva träd den här?

Alltså vilken sort skogar det just i Grekland, Italien och Spanien och alls.

Ja, olika träd brinner olika bra.

Och vissa till exempel eucalyptus, som man planterat, är ett väldigt eldfångt trädslag.

[Transcript] Dagens Eko / Därför blir skogsbränder vanligare

Eucalyptus skogar är...

De brinner bra?

Ja, de brinner bra, de är problematiska.

Bara för att titta på det i Sverige, så brinner grånen.

Den brinner jättebra, tallen klar så mycket bättre än brinner inte upp lika lätt.

Men man kan göra saker med det här.

Ja, man kan göra saker med det här.

Alltså tallen klar så mycket bättre än brinner inte upp lika lätt.

Men man kan göra saker i en skog.

Ur ett svensk perspektiv, om man blandar upp granen med björk,

så brinner skogen inte lika lätt.

Därför att björklöben som landar på marken

gör att markvegetationen inte växer till lika bra.

Och då blir marken inte lika eldfångt.

Och då klarar sig skogen bättre från en skogsbrand.

Så hur man bedriver sitt skogsbruk,

och planerar sin skog,

påverkar hur eldfarlig skogen blir.

Det är 2022 i staden Paradise i norra Kalifornien.

Fyra år tidigare brann det som kallas campfire här,

den mest dödliga skogsbranden i Kaliforniens historia.

84 personer dog och så gott som hela stan brann ner.

Från luften ser man fortfarande mest fyrkant där längs gatorna,

där har stått hus och husvagnshem.

För det är bara en liten andel av allt som brann,

som har byggts upp igen.

En ensam brevlåda står kvar, framför en ödetomt.

På ett annat ställe blåser en grind i vinden,

framför en garagsinfart som leder upp till ingenting.

Och på huvudgatan finns en välkomstkilt till Hamburgerresturangen,

med pilar på Asfalten till Drive Throluckan.

Bara det att det inte finns någon lucka längre.

Men ensdaka hus står kvar och klarade sig trots den katastrofala branden.

Ett som bara har grus istället för gräsmatta.

Ett annat där ägaren tänkt på materialen när de byggde huset,

och också nog att han tar hand om trädgården.

Du var ju varig där Gustav och gått på just de här gatorna.

Hur kändes det?

En sorglig känsla när man går i en stad som är som ett karlhygge idag.

Man förstår att folk bodde under skuggande träd, en fantastisk stad,

Paradise som de också heter.

Att de bodde lummigt och underbart på den tiden.

Och du åkte i ditt trädgård.

Just i Paradise så träffade jag brönten kille som arbetar med hyra ut,

får och jätter.

Som skydd, nerbetat gräs, brinner i stort sett inte.

Och upp ättna buskar brinner inte heller.

Så att branden stannar vid en bra betesmark.

Så de kommer med en lastbil och en forahedel.

Hur går det till?

Man har en forahedel som har hundar,
för att försvara djuren mot prärjevargar,
pumor och björnar som finns i området där.

Man skyddar sin tomt och sitt samhälle med hjälp av fora och äter,
och väldigt tydligt hur de jobbar med den principen.

Okej, men så då kan de ha for runt husknuten.

Vad mer berättar Skogsbranschforskarna du pratar med?

Det jag tyckte man pratade mycket om,

jag pratade med flera olika brandmyndigheter och med Skogsbranschforskare.

Det är Fuel Reduction, alltså bränsle-reducering.

Man har under hundra års tid släckt alla skogsbränder i Kalifornien.

Man har gått på och släckt allt man har kunnat.

Och det har vuxit upp mer vegetation och mer torr,
gammalt bör som ligger i skogarna mer och mer och mer och mer.

När det väl börjar brinna, då är det ostoppart i stort sett.

Man pratar om att vi måste få bort de här väldigt täta skogarna
som har blivit i Kalifornien.

Jag tar för det även folk som arbetar med Trädgårds-design.

Fuel Reduction gäller även i Trädgården.

Det får inte ha massa torra buskar och högt gräs i Trädgården.

Det funkar inte, det är farligt.

Så det ska vara ett skyddsavstånd i Trädgården till brandfaller-vegetation.

Budskapet från Kalifornien är inte primärt fler vattenbombande Boeing-flygplan
och fler vattenbombande helikoptrar.

Utan de här bränderna måste förebyggas.

Det blir ohållbart att man spenderar miljarder dollar varje år på att släcka bränder.

Kalifornien är ju inte grekland.

Det är annan växlighet, kanske annan ekonomi och så där.

Går det du säger och överförar till medelhavsläntorna?

Det är samma typ av klimat och samma typ av torkor som vi ser.

Så man kan nog använda mycket kunskaper mellan de här regionerna i världen.

Men när man tittar på bilderna från Grekland nu,
de här som springer runt lokalbefolkningen som försöker släcka,
då springer ju de på berg, bland stenar och små buskar.

Det är ju liksom inga stora skogar som brinner.

Buskvegetation, livsfarligt.

Det är ju otroligt kraftig buskvegetation som jag kan vara jättfångd.

Vi har kontakt med skogsbrandsforskaren Johan Sjöström på RISE.

[Transcript] Dagens Eko / Därför blir skogsbränder vanligare

Han berättade om en studie från Tessaloniki i Grekland, på fastlandet i Grekland, så visade att antalet får där minskade med 54 % mellan 1961 och 2011, och antalet jätteminskar också kraftigt.

Och där har det lett till kraftig igenväxling.

Från andra världskriget idag så har täta buskmarker och skogar som har högbrannresk ökat med 83, respektive 145 %.

En jättestor ökning.

Mönstret i Grekland, vad gäller markanvändning,

är densamma som i många andra områden runt Medelhavet.

Hur skulle man göra på ett ställe som råd,

där det är på de här bergslutningarna med buskar och stenar?

Ska man gå ut och kratta?

Man ska göra som Greken har gjort i 5 000 år.

Betat och brukat marken.

Men det här är ju liksom något sorts gammaldags markbruk du förespråkar, men det bor ju folk här och lever helt andra liv.

Hur ska det gå till?

Det är nog just det som är problemet.

Man lever andra liv än man gjorde för.

Vi har pratat med amerikansk forskare,

man flyttar ut i naturen,

men man lever inte ett ruralt liv,

man lever ett urbant liv i naturen.

När man ledde ett ruralt liv för, då betade man,

man betade, men man hade,

man odlade med potatis eller andra saker som man odlade i Grekland, man hög ved.

Alltså inte v-pinne så långt ökat,

kunde nå nära en by föreställa mig.

Alltså, man brukade marken,

på olika sätt, och det gör man inte längre.

Så det är en svår konflikt här,

att flytta ut i naturen och inte leva ruralt

och sätter man sig i en riktigt svår knipa.

Det är det vi ser.

Vad mer har de lärt sig av alla bränderna i Kalifornien då?

Att det är de här täta torra skogarna

som brinner fruktansvärt bra och väldigt farligt explosivt.

Då har man områden som man har låtit brinna

i nationalparker och har låtit ombrinna

och fått tillbaka en naturtyp som var vanlig

innan man började släcka bränderna.

Då skogsbränder var vanliga,

men inte lika explosiva,

då var det då mycket, mycket glesare,
kanske ett hundratal trån per hectare,
jämfört med över tusen trån per hectare idag.
Och man har sett då att bränderna,
om det kommer en ny skogsbrand i ett sådant här utbränt område
som brinner med gärna mellan dem så blir den inte lika våldsamt
trots klimatförändringarna.
Och man har också sett hur naturen förändras
på ett mycket intressant sätt.
Det är att grundvattennivån stiger.
Därför har det tusentran trån per hectare
och dricker om jättemycket vatten,
torkar ut marken.
Som bland annat säger det,
vi har haft massor med sugrör och nedstuckna marker.
Vi måste ta bort de här träden och göra rätt
det vi har gjort fel under hundra år
då vi har stoppat bränderna.
Så ett av problemen är att
att det brinner för sällan.
Men det bor ju också folk på en plats.
Det verkar ju svårt då,
att bara låta det brina.
Det är ett jätteproblem.
Det ser man bland annat i Kalifornien då,
att om man tänder på en eld någonstans,
det kan ju elden sprida sig,
vi är livsfarligt om det är torrt och så där och så,
och mycket bränsle.
Det är ganska höga krav på luftkvalitet nu för tiden.
Om man försöker dra igång en eld,
det sprider sig mot en stad,
alltså röken bara,
då får man försöka stoppa den av luftkvalitetskäl.
Det här är jätteknepig.
Men då kan man ju gå in med skogsmaskiner
och röja helt enkelt.
Det är ju en möjlighet som går.
Man måste inte älda,
även om det är bra att älda för
situationstücken naturens skull.
För mycket biologisk mångfald,
det är beroende av bränden,
det är inte så himla trevliga.

Så egentligen borde vi kunna bekämpa eld med eld. Om vi sammanfattar nu förebyggande arbete som vi skulle kunna göra i framtiden för att få det att brinna mindre, vad ska vi tänka på? Att ta bort eldfängd vegetation framför allt där det bor människor. Men då blir det ju ett väldigt karito, besvärligt landskap på ett annat sätt kanske när det är så här varmt. Man kan inte ha en skuggande träd på gården. Nej, och det vill man verkligen ha i den här typen av kalifornisk eller grekisk klimat. Vill man ha de här skuggande träd? Ja, men en motsättning. Det här är inte enkelt att lösa. Man kan nog inte få allt. Om man ska summera de här problemen med de här bränderna som sprider sig både i mellan regionen och i Kalifornien när det är tårt är att när det väl börjar brinna om en brand bryter ut och får fäste, då går den i stort sett inte att stoppa. Man måste planera på ett sådant sätt att man inte måste springa runt och släcka bränder. Man ser grekisk som springer runt med blöta handdukar och hinkar. Det funkar inte, man måste... Det är för sent liksom? Ja, det är för sent. Men man kan redan nu börja med att förebygga för nästa års brand genom att ta bort eldfängd vegetation nära bebyggelse till exempel. Men det låter ju lite som att vi måste återgå till någon sorts forna tider med hur vi tog hand om marken då och äggetter och får och så där. Kommer det verkligen att gå?

[Transcript] Dagens Eko / Därför blir skogsbränder vanligare

Ja, det går ju bra redan idag.
Jag kom i år sen där
Ronald Reagan biblioteket var hotat
av en stor brand. I Kalifornien då?
I Kalifornien ja.
Men branden kom inte fram till biblioteket.
Det gick nog med 500 getter utanför
och betade utanför här fina biblioteket.
Så det klarar sig. Så att kombinera
gammal kunskap, gammala
metoder med ny vetenskap
finns det stora möjligheter att lösa
den typen av problem.
Tack Gustav.
Tack.
Programledare var Lena Nordlund
gäst Gustav Kladin
producerade, gjorde Elin Romelioto
Alice Ullin och jag
Felix Öster personer.
Hör gärna av er till oss på
Dagens Eko, snabelaasar.se